

ARBEJDSMILJØ PÅ BYGGEPLADSEN

Arbejdsmiljølovens krav til den enkelte virksomhed omfatter ikke kun forholdene på hjemmeverksamheden. Arbejdstilsynet skal også kontrollere arbejdsmiljøet og samarbejdet på byggepladserne. Hvad det omfatter, kan du læse her.

PLAN FOR SIKKERHED OG SUNDHED - PSS

Bygherren skal udarbejde en skriftlig plan for sikkerhed og sundhed (PSS), hvis der på byggepladsen er mere end én arbejdsgiver, og hvis der samtidig arbejder flere end 10 personer. Planens formål er at sikre alle et godt arbejdsmiljø – men den er samtidig et godt styringsredskab for byggeledelsen. En stor del af oplysningerne i PSS skal indgå i udbudsmaterialet.

Planens indhold

Der findes detaljerede regler for, hvordan en PSS skal udarbejdes, og hvad den skal indeholde. En PSS skal bl.a. bestå af en organisationsplan, byggepladstegning og en beskrivelse af, hvor på pladsen der vil blive udført arbejde af flere arbejdsgivere samt en beskrivelse af de sikkerhedsforanstaltninger, der skal etableres. Planen skal også gøre rede for, hvem der kontrollerer, at PSS bliver overholdt og ajourført undervejs i byggeperioden.

Særlige regler for mindre og farlige byggepladser

Mindre byggepladser: På byggepladser med flere arbejdsgivere, men med maksimalt 10 beskæftigede, er der ikke krav om en skriftlig PSS. I stedet skal de enkelte arbejdsgivere indbyrdes aftale, hvordan arbejdet på byggepladsen kan foregå uden sikkerheds- og sundhedsrisici.

Farligt arbejde: Hvis der udføres farligt arbejde på en byggeplads, skal arbejdsgiveren lave en skriftlig vurdering af arbejdsmiljøet – uanset arbejdspladsens størrelse. Farligt arbejde er fx gravearbejde i mere end 5 meters dybde, arbejde med forurenede jord eller sprængningsarbejde.

Kun én arbejdsgiver: På store byggepladser med kun én arbejdsgiver er der ikke krav om en skriftlig PSS. Det er imidlertid en fordel for byggepladsledelsen, hvis der i alle tilfælde laves en PSS på større byggepladser.

Opstartsfasen

Ved større opgaver er det en god idé at holde opstartsmøder med entreprenører og håndværkere, der skal indgå i byggeprocessen. På opstartsmøderne gennemgås projekt materialet, PSS og andre relevante oplysninger som fx:

- ▶ adgangs- og transportveje
- ▶ materialeoplagring
- ▶ velfærdsfaciliteter
- ▶ håndtering af eventuelle særlige risici

ANSVAR OG OPGAVER

Bygherre

Bygherren har ansvaret for afgrænsning og arbejdsmiljøkoordinering i fællesområder, udarbejdelse og ajourføring af PSS samt anmeldelse af byggepladsen efter arbejdsmiljølovens regler.

Bygherrens ansvar kan ikke overdrages til andre. Det praktiske arbejde med at udføre bygherrens forpligtelser kan – helt eller delvist – udføres i bygherrens egen organisation eller af en person fra bygherrens udpegede rådgiverfirmaer. Selv om bygherren vælger at engagere andre til at udføre dette arbejde, er det dog fortsat bygherrens ansvar, at det bliver udført korrekt.

Bygherren skal altid anmelde byggepladsen til Arbejdstilsynet, inden arbejdet påbegyndes, hvis:

1. arbejdets forventede varighed overstiger 30 arbejdsdage, og mindst 20 ansatte er beskæftiget samtidig, eller
2. den formodede arbejdsmængde overstiger 500 manddage.

Afgrænsning i fællesområder

Inden arbejdet går i gang, skal bygherren sammen med arbejdsmiljøkoordinator (P) beskrive i PSS hvor og hvornår på byggepladsen, der vil være flere arbejdsgivere beskæftiget samtidigt.

Bygherren skal indgå aftaler med de enkelte arbejdsgivere om, hvem der etablerer, vedligeholder og fjerner sikkerhedsforanstaltninger i fællesområderne. Det bør fremgå af udbudsmaterialet, så udgifterne til fælles sikkerhedsforanstaltninger kan indregnes i tilbuddene.

Bygherrens aftaler om afgrænsning bør indeholde præcise angivelser af opgavens omfang, og i hvilket tidsrum forpligtelsen for sikkerhedsforanstaltningerne påhviler de enkelte arbejdsgivere. Aftalerne bør også beskrive, hvordan arbejdsmiljøkravene kan gives videre til en underentreprenør.

Hvis der under udførelsen opstår situationer, der ikke kunne være forudset, bør ændringer i afgrænsningen aftales med arbejdsmiljøkoordinatoren (B) på sikkerhedsmøder og indføres i PSS.

Arbejds miljøkoordinering

Hvis der er mere end én arbejdsgiver til stede på byggepladsen samtidigt, skal bygherren udpege en arbejds miljøkoordinator (P) til koordinering af sikkerhed og sundhed i forbindelse med projektering af byggeprojektet. Arbejds miljøkoordinator (P) skal bl.a. udarbejde PSS og sørge for at planlægge rækkefølgen af arbejdsfaser og fasernes tidsperioder.

Bygherren skal også udpege en arbejds miljøkoordinator (B) til koordinering af sikkerhed og sundhed under udførelsen af bygge- og anlægsarbejdet. Arbejds miljøkoordinering på byggepladser med mere end én arbejdsgiver og flere end 10 ansatte samtidigt skal ske ved afholdelse af sikkerhedsmøder og gennem personlig kontakt på byggepladsen.

Arbejds miljøkoordinatoren (B) skal ved personlig tilstedeværelse på byggepladsen kontrollere, at arbejdsgiverne overholder de aftalte sikkerhedsforanstaltninger i fællesområderne.

På alle byggepladser – uanset størrelse – med mere end én arbejdsgiver skal arbejds miljøkoordinatoren (B)

- ajourføre PSS efterhånden, som arbejdet på byggepladsen skrider frem, og eventuelle ændringer foretages (hvis der er krav om PSS)
- koordinere planlægning af arbejdsfaser, som skal udføres samtidigt eller efter hinanden
- tilrettelægge samarbejdet mellem arbejdsgiverne på byggepladsen
- koordinere aktiviteter, der forebygger sundhedsrisici og arbejdsulykker
- koordinere arbejdsgivernes forebyggende arbejds miljøarbejde
- kontrollere, at arbejdsgiverne anvender PSS korrekt (hvis der er krav om PSS)
- koordinere arbejdsgivernes kontrol med, at arbejdsprocesserne udføres i overensstemmelse med arbejds miljølovens regler.

Medvirken til forsvarlige arbejdsforhold

Bygherren skal i øvrigt medvirke til, at arbejdsgiveren kan udføre bygge- og anlægsarbejdet sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Den projekterende/rådgiveren

Den projekterende skal ved samtlige bygge- og anlægsprojekter sørge for:

- ▶ At projektet kan gennemføres og senere vedligeholdes i overensstemmelse med gældende arbejds miljøregler på projekteringstidspunktet.
- ▶ At de mindst farlige stoffer og materialer anvendes både under opførelse og senere vedligeholdelse.
- ▶ At projektet (udbudsmaterialet) indeholder de nødvendige oplysninger, der gør det muligt at anvende egnede tekniske hjælpemidler til manuel håndtering af byrder.
- ▶ At bygherren oplyses om sine forpligtelser efter arbejds miljølovens regler.

Den projekterende skal desuden beskrive:

- ▶ Hvordan de enkelte arbejder eller arbejdsfaser tilrettelægges mest hensigtsmæssigt i forhold til hinanden, så arbejdet kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt
- ▶ Særlige risici i selve projektet og i byggepladsens fysiske omgivelser.
- ▶ Særlige risici, som følge af eksisterende forhold på arealet/i bygningen, fx installationer i jorden, nedgravede højspændings- og gasledninger, giftdepoter, forurenede jord, asbest i eksisterende bygninger og lignende.

Hvis der er særlige risici, skal projektet beskrive, hvilke forholdsregler fx særlige tekniske hjælpemidler, personlige værnemidler, velfærdsforanstaltninger og lignende som den projekterende forudsætter anvendt.

Den projekterende skal endvidere beskrive forhold af betydning for det fremtidige arbejdsmiljø i forbindelse med vedligeholdelse og reparation af bygningen eller anlægget.

Leverandøren

Leverandøren eller importøren af byggematerialer skal altid udarbejde en leverandørbrugsanvisning på dansk, som beskriver:

- ▶ byggematerialets vægt og anhugningssted i forbindelse med løft fra transportmiddel til det sted, hvor materialet skal placeres,
- ▶ særlige beslag, særligt værktøj, særlige fastgørelsesmetoder og særlige transportmetoder, hvor dette er påkrævet.

Ligeledes skal leverandører eller importører udarbejde og levere en dansk leverandørbrugsanvisning sammen med maskiner, tekniske hjælpemidler og kemiske stoffer.

INDRETNING AF BYGGEPLADSEN

Byggepladsen skal være ordentligt planlagt og indrettet, så arbejdet kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Det indebærer bl.a., at der skal være god plads, gode adgangsforhold samt orden og ryddelighed på pladsen.

Plan for indretning og adgangsveje

Ved indkørslen til pladsen skal der være en oversigtsplan, der bl.a. viser adgangsveje, oplagspladser, skurby samt områder med hjælpåbud og ensrettet kørsel. Der skal være sikre adgangsveje og flugtveje, og der skal være orden og ryddelighed på pladsen. Materialer skal være oplagret på en god og forsvarlig måde, og affald skal fjernes med det samme.

Skure, omklædning og toiletter

De ansatte på byggepladsen skal altid have adgang til toilet, passende spiseplads og håndvask. Hvis de ansatte arbejder mere end 3 dage på pladsen, skal der opstilles skure eller let-vogne. Kravene til skure og velfærdsforanstaltninger afhænger bl.a. af, hvor meget arbejdet svarer og byggeperiodens længde.

Vinterforanstaltninger

I vinterhalvåret - fra 1. oktober til 31. marts - er der særlige krav til byggepladsens indretning.

Der skal være snerydningsmateriel på pladsen, og de ansatte skal beskyttes mod dårligt vejr, fx med inddækninger eller læskærme på råhuse og stilladser. Længere tids arbejde ved fx bukkebord eller gevindskæremaskine bør foregå i et skur eller i et telt.

Arbejde i højden

En lang række arbejdsopgaver og funktioner på byggepladsen stiller særlige krav til forebyggelsen af faldulykker. I 'Håndbogen - arbejdsmiljø i bygge og anlæg' kan du læse om, hvilke forholdsregler der skal tages ved arbejde i højden.

Arbejde på tage

Ved arbejde på flade tage med en hældning på under 15 grader, og hvor tagkanten er mere end 3,5 meter over terræn, skal der normalt opsættes rækværker langs tagkanten. Ved arbejde på skrå tage skal der være en afskærmning, som med sikkerhed kan standse en person, som skrider ned ad taget. Der skal endvidere være sikring mod indvendig nedstyrtning, hvis der er mere end to meters fald.

Rækværker og afdækning

Hvis arbejdsdæk, stilladsgulve, gangbroer og lignende er mere end 2 meter over terræn, skal der opsættes et rækværk eller anden afspærring.

Hvis underlaget er farligt, skal der opsættes rækværk - også ved højder under 2 meter. Åbne facader og huller i dæk skal altid afdækkes.

FARLIGT ARBEJDE

Krybekældre, loftsrum og brønde

Arbejde i krybekældre, loftsrum, skunkrum og lignende sker ofte i dårlige arbejdsstillinger, ligesom man kan blive udsat for støv, dårlig luft og risiko for klaustrofobi. Derfor må man ikke arbejde for længe ad gangen i disse områder, og der skal være adgang til ventilation eller åndedrætsværn. Ved arbejde i brønde skal der altid være vagtmand, og man skal bruge hjelm og livline. Kun personer med en særlig instruktion må arbejde i kloakrør.

Ild ved el og svejsning

'Varmt arbejde' som svejsning, lodning, tørring og lignende giver risiko for brand, hvis man bruger værktøjet forkert, eller hvis man ikke afskærmer brandbart materiale. Inden 'varmt arbejde' går i gang, skal man udfylde en aftaleblanket, som fås på www.brandtekniskinstitut.dk

Svejsning og skæring

Svejs-, lodde- og skærerøg indeholder skadelige gasser og tung metaller, som skal fjernes med udsugningsanlæg. Brug altid svejsehjelm, håndskærm eller svejsebriller med det rigtige filterglas. Beskyt ilt- og gasflasker mod stød, slag og varme.

El og belysning

El-installationen på byggepladsen skal opfylde alle krav i Stærkstrømsbekendtgørelsen. Kabler og forlængerledninger skal beskyttes mod skader. Belysningen på byggepladsen skal være så god, at arbejdet kan foregå sikkert. Ved gravearbejde skal man sikre sig mod at beskadige nedgravede kabler. Ved arbejde i nærheden af luftledninger skal sikkerhedsafstanden overholdes.

Gravearbejde

Gravearbejde bør altid ledes og overvåges af en erfaren person. Arbejdet bør planlægges grundigt, så man på forhånd ved om der fx er ledninger og rør under overfladen, om der skal bruges afstivning eller gravekasse, og hvordan adgangsvejene skal udformes.

Gasledninger og vand

Alle, der arbejder med gasledninger, skal være grundigt instruerede om sikkerhedsreglerne og om førstehjælp ved gasulykker. Gaskoncentrationen i luften skal løbende måles.

Anlægsarbejde på havne, diger og ved vandløb kræver særlige sikkerhedsforanstaltninger. Ved arbejde til søs skal man tage højde for dårligt vejr, og alle skal bære redningsvest.

Vejarbejde

Arbejdsområdet skal helt adskilles fra trafikken, hvis det er muligt. Sørg for tydelig afmærkning i overensstemmelse med afmærkningsplanen.

Brug altid synligt arbejdstøj og sikkerhedsfodtøj.

Personlige værnemidler

Vær altid omhyggelig med at bruge de rigtige sikkerhedsforanstaltninger og værnemidler. Det gælder især ved farlige eller risikable arbejdsprocesser.

Hvis en opgave kræver meget omfattende brug af værnemidler, bør I overveje, om hele opgaven kan gennemføres på en anden og mindre belastende måde.

Personlige værnemidler som høreværn, maske osv. er nødløsninger. Arbejdet skal så vidt muligt tilrettelægges, så det ikke er nødvendigt at bruge værnemidler. Fx skal man kun bruge faldsikring (sikkerhedsbælte med line), hvis man ikke kan opstille et stillads.

For de enkelte typer af værnemidler findes der regler for, hvordan de skal være udformet, hvordan og hvor længe de må bruges osv. Det er arbejdsgiverens pligt at sikre, at det nødvendige sikkerhedsudstyr er til stede. Alle værnemidler skal være CE-mærkede.

Sikre arbejdsrutiner

- ▶ Sørg for, at arbejdet på byggepladsen er omhyggeligt planlagt og tilrettelagt, og at alle har fået en grundig instruktion. Det mindsker risikoen for ulykker og arbejdsskader.
- ▶ Der skal være brugsanvisninger på dansk på alle maskiner, værktøjer og tekniske hjælpemidler – og anvisningerne skal følges.
- ▶ Ryd op og hold orden på byggepladsen, så man kan komme til med maskiner og udstyr, og så ingen snubler over materialer eller affald.

ARBEJDSMILJØORGANISATIONEN

Virksomheder med 10-34 ansatte

Virksomheder med 10-34 ansatte skal have en arbejdsmiljøorganisation (AMO), der består af arbejdsgiveren eller virksomhedslederen som formand, en eller flere arbejdsledere og en eller flere arbejdsmiljørepræsentanter.

I virksomheden tæller alle med i antal beskæftigede undtagen:

- ▶ Virksomhedsledere og arbejdsledere.
- ▶ Midlertidigt beskæftigede, som kun er ansat til at udføre et bestemt stykke arbejde på en arbejdsplads uden for virksomhedens forretningssted.

Er der en AMO i virksomheden og færre end fem medarbejdere på byggepladsen, skal AMO også tage sig af arbejdsmiljøarbejdet på byggepladsen.

Virksomheder med 35 eller flere ansatte

Er der 35 eller flere medarbejdere i virksomheden, skal der oprettes en AMO med et arbejdsmiljøudvalg og en eller flere arbejdsmiljøgrupper.

I disse virksomheder skal der oprettes en eller flere arbejdsmiljøgrupper på byggepladser, hvor der er mindst fem medarbejdere i en periode på mindst 14 dage.

Arbejds miljøorganisation på bygge- og anlægspladser

I virksomheder med 10-34 medarbejdere skal der oprettes en AMO på byggepladsen, hvis der er mindst fem medarbejdere på byggepladsen i en periode på mindst 14 dage.

AMO består af arbejdsgiveren eller virksomhedslederen som formand, en eller flere arbejdsledere og en eller flere arbejdsmiljørepræsentanter.

En arbejdsleder, der i forvejen sidder i en arbejdsmiljøgruppe, kan udpeges som formand af arbejdsgiveren.

Arbejds miljøudvalg på bygge- og anlægspladser

På byggepladsen skal der oprettes et arbejdsmiljøudvalg, når virksomheden har mindst 35 medarbejdere beskæftiget i 4 uger. Arbejds miljøudvalget består af repræsentanter for arbejdsmiljøgrupperne på byggepladsen og en formand.

Sikkerhedsmøder

På byggepladser, hvor to eller flere arbejdsgivere samtidig beskæftiger mere end 10 personer, skal bygherrens arbejdsmiljøkoordinator (B) mindst hver 14. dag holde sikkerhedsmøder. Udover arbejdsmiljøkoordinatoren skal virksomhedernes AMO og arbejdsmiljøgrupper på byggepladsen samt øvrige arbejdsgivere på pladsen deltage i sikkerhedsmødet. Er der enkeltmandsvirksomheder på byggepladsen, skal ejeren deltage i sikkerhedsmødet.

Hvis du vil være sikker på at få alle detaljer med, kan du læse afsnittet om arbejdsmiljøorganisationen i 'Håndbogen – arbejdsmiljø i bygge og anlæg'.

REGLER

Arbejds miljø på byggepladser er fastlagt i arbejdsmiljøloven.

Nedenfor er nævnt nogle af de vigtigste bekendtgørelser og vejledninger fra Arbejdstilsynet og Beskæftigelsesministeriet, som alle findes på www.at.dk

BEKENDTGØRELSE

Samarbejde om sikkerhed og sundhed - nr. 1181 – 15. oktober 2010

Indretning af byggepladser og lignende arbejdssteder - nr. 589 – 27. december 2008

Skiftende arbejdssteders indretning - nr. 290 - 5. maj 1993

Bygherrens pligter - nr. 1416 - 27. december 2008

Projekterendes og rådgiveres pligter - nr. 574 - 27. december 2008

Virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde - 575 – 27. december 2008

Indretning af tekniske hjælpemidler - nr. 612 – 25. juni 2008

Hejseredskaber og spil - nr. 1101 – 27. december 2008

Manuel håndtering - nr. 1164 - 16. december 1992

Brug af personlige værnemidler - nr. 746 – 16. december 1998

Asbest - nr. 1502 – 28. april 2009

Beskyttelse mod udsættelse for vibrationer i forbindelse med arbejdet - nr. 682 - 30. juni 2005

Indretning af skurvogne og lignende - nr. 775 - 17. september 1992

VEJLEDNINGER MV. FRA ARBEJDS TILSYNET

Indretning af arbejdssteder - At-vejledning A.0.2 - april 2003

Bygherrens ansvar og pligter - At-vejledning F.1.2 – juni 2008

Arbejds miljøuddannelse for koordinatore af sikkerheds- og sundhedsarbejdet på bygge- og anlægspladser - At-vejledning F.2.3 – marts 2006

Sikkerheds- og sundhedsarbejde på midlertidige og skiftende arbejdssteder, herunder bygge- og anlægsarbejde - At-vejledning F.2.7 – marts 2006

Forebyggelse af ulykkesrisici ved hjælp af orden og ryddelighed - At-vejledning F.0.6 – juni 2005

Løft af personer med gaffeltruck med aftagelig arbejds kurv - At-vejledning B.2.3.1 – marts 2002

Krav til og brug af transportable stiger - At-vejledning B.3.1.1 – juli 2005

Anvendelse af hejse-, løfte- og transportredskaber - At-meddelelse 2.02.11 – januar 1999

Anhugning - At-anvisning 2.3.0.4 – maj 1997

Anvendelse af en- og flersøjlede personløftere med arbejdsstandplads - At-meddelelse 2.04.4 – september 1999

Nedstyrtnings- og gennemstyrtningsfare på bygge- og anlægspladser mv. - At-vejledning A.2.1 – juni 2008

Måling og belysning på adgangsveje, transportveje og færdselsarealer på byggepladser - At-vejledning A.2.2 – juni 2008

Gravearbejde - At-vejledning D.2.13 – januar 2005

Velfærdsforanstaltninger ved skiftende arbejdssteder - At-meddelelse 1.03.1 – september 1998

Branchearbejds miljørådet for Bygge & Anlæg har udgivet en række branchevejledninger, der alle kan hentes på www.bar-ba.dk